

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

З огляду на позитивні висновки останнього звіту Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), за яким, кількість тих, хто недоотримує продовольство у світі зменшилася на 167 млн. за останні десять років до 795 млн. осіб, можна говорити про зменшення глобальної напруженості щодо продовольчої безпеки. Тим не менш, останні роки позитивні зрушення зменшили темпи, що фахівці пов'язують із уповільненням економічного розвитку та політичною нестабільністю у світі, а отже, актуальність питання забезпечення продовольчої безпеки не втратила чинності.

Продовольча безпека держави – це складова національної безпеки, дотримання якої завжди стоятиме на першому місці у переліку першочергових завдань держави. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року відзначає особливу роль аграрного сектору в соціально-економічному житті країни, що обумовлюється унікальним поєднанням сприятливих природно-кліматичних умов та геостратегічним положенням, спроможністю України зайняти вагоме місце на міжнародному продовольчому ринку [1]. Поряд із цим не можна ігнорувати важливість аграрного сектору економіки країни для забезпечення продовольчої безпеки, адже, саме продовольча безпека сформує достатню базу для розвитку суспільства, яке навзаєм прикладе максимум зусиль для розвитку сільськогосподарського виробництва. Доступ до достатньої кількості безпечних та поживних продуктів харчування з метою задоволення своїх потреб та вподобань у їжі, щоб вести активний та здоровий спосіб життя повинен бути забезпечений як на рівні окремих індивідів, так і – регіонів, чи держави в цілому.

Нероздільною з продовольчою безпекою в даному контексті виступатиме аграрна політика держави, яка, зважаючи на поточні інтеграційні процеси повинна кореспондуватися із Спільною аграрною політикою Європейського Союзу (САП ЄС). Членство у Світовій організації торгівлі (СОТ) накладає певні обмеження на підтримку аграрного сектору економіки, що може спричинити появу додаткових загроз продовольчій безпеці держави.

Визначення продовольчої безпеки окремих регіонів як правило базується на класичному визначенні поняття “продовольча безпека”. Зокрема, Е. А Кіреєва визначає продовольчу безпеку регіону як стан регіону, за якого продовольчі ресурси використовуються так, щоб забезпечити всі категорії населення продуктами харчування на всій його території на рівні не нижчому мінімального споживчого кошика, для забезпечення активного й здорового способу життя, не залежно від впливу внутрішніх, зовнішніх та світових факторів [2].

Сільськогосподарський комплекс Сумської області відноситься до провідних галузей економіки регіону, що має значний вплив на рівень та якість життя населення, стабільну роботу галузей. Аграрна галузь регіону демонструє стабільний розвиток. Проте, Сумська область потрапляє в один тип із Дніпропетровською, Запорізькою та Полтавською областями як така, що має середній загальний індекс людського розвитку, посилений переважно матеріальним добробутом і ринком праці та погіршений соціальними умовами, демографією і в деяких випадках станом довкілля. За типологією регіонів, що була підготовлена в рамках проекту ЄС “Підтримка сталого регіонального розвитку в Україні”, визначено 5 груп регіонів (типів), що мають спільні риси, але при цьому достатньо відрізняються від інших типів. Сумщину разом із Вінницькою, Кіровоградською, Херсонською та Чернігівською областями віднесено до п'ятого типу – це регіони з низьким рівнем розвитку, уповільненням розвитку та з найсерйознішими проблемами розвитку [3]. Відповідно, в області спостерігається низький рівень валового регіонального продукту на 1 особу, низький наявний дохід у розрахунку на 1 особу. Саме ці показники можуть негативно впливати на такий важливий індикатор продовольчої безпеки як доступність. Очевидно, що дане питання потребує ґрунтовного дослідження та пропозиції конкретних рекомендацій.

В Сумській області за останні п'ять років найбільш оптимальним є значення індикаторів достатності споживання (співвідношення між фактичним споживанням окремого продукту та його раціональною нормою) по таких позиціях як: хліб і хлібопродукти, риба і рибопродукти, картопля і цукор. Найбільше перевищення раціональних норм споживання спостерігається по рослинній олії. Значення індикатору достатності коливається від 1,85 до 1,57 з чіткою тенденцією до зменшення. Особливо негативними є показники по таких важливих для повноцінного харчування людини продуктах як молочні та м'ясні – 0,52 та 0,66 відповідно. Споживання по даних групах коливається близько половини раціональної норми, компенсуючись при цьому, як видно із отриманих результатів, рослинними продуктами. Пояснення даних тенденцій знаходиться у площині економічного доступу до продовольства, тобто загальних доходів населення та сукупних споживчих витрат.

В середньому сукупні витрати за місяць у розрахунку на одне домогосподарство по Сумській області менші за середній показник по Україні на 640,7 грн., що відповідно становить 3173,3 грн. Порівняно із попереднім роком вони збільшилися на 10%, а за останні п'ять років – на 42%. При цьому, важливим є показник питомої ваги витрат на продукти харчування у загальному обсязі сукупних витрат домогосподарств. Динаміка даного показника в цілому позитивна. Так по Україні спостерігається його порівняно стабільне значення на позначці у 50%. На Сумщині в середньому 49,4% становить питома вага витрат на продукти харчування у загальному обсязі сукупних витрат. За останні п'ять років відбувається незначне зменшення даного показника (на 5,1 п.п), що свідчить про позитивну динаміку. Зрозуміло, що реалії сьогодення, пов'язані із анексією Криму та військовими діями на сході України, об'єктивно негативно

впливають на загальний стан економіки держави, що в кінцеву результаті нівелює дану позитивну тенденцію[4, с. 32].

Досягнення оптимальних значень індикаторів продовольчої безпеки повинно забезпечуватися на рівні регіонів. Забезпечення достатньої кількості продукції визначається детермінантами фізичної доступності, а дотримання раціональних норми споживання можливе лише за умови економічної доступності продовольства. Ключову роль у формуванні продовольчої безпеки держави відіграють класичні загальноекономічні фактори. Зважаючи на поточний стан продовольчої безпеки України, можна зробити висновок, що формування її на достатньому рівні можливе переважно за рахунок підвищення ефективності економіки окремих регіонів.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року : постанова Кабінету міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158із змінами (поточна редакція від 20.12.2013 р.) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF>
2. Кіреєва Е. А. Регіональна продовольча безпека: суть та інструменти управління [Електронний ресурс] / Е. А. Кіреєва // Ефективна економіка – 2014. – № 4 – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2921>
3. Стратегія регіонального розвитку Сумської області на період до 2020 р. : проект [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://sorada.gov.ua/actual/14182-proekty-strategiji-regionalnogo-rozvytku-sumskoj-oblasti-na-period-do-2020-roku-ta-planu-zahodiv-z-realizatsiji-strategiji-regionalnogo-rozvytku-sumskoj-oblasti-na-2015-2017-roky.html>
4. Волченко Н. В. Продовольча безпека: регіональний аспект / Н. В. Волченко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент» Випуск 4 (63). – Суми : ВТД «Університетська книга», 2015. – С. 29–33